

שאלה

מה הטעם דבשירית האָזינו לא נזכר שמו של משה רבינו. היכן בכל אופן רמזו שמו של משה רבינו בשירה זו.

תשובה

שירת האזינו היא עדות על כל צרה העתידה ועל התשועה לכן הסתיר שמו מענותותו כאילו לא היה הוא היודע וְעַד הַמְדַבֵּר בדבר הזה, ועוד מאחר והיה זה סמוך למותו כאילו כבר לא היה עוד נמצא בעוה"ז. ועוד מכיון ששמו של הקב"ה לא מוזכר בפירוש רק בר"ת אין זו דרך ארץ שיזכיר שמו של משה בפירוש. (פנענ רזא)

שמו של הקב"ה מוזכר בר"ת: האָזינו הַשְּׁמִים וְהַדְּבָרָה וְהַשְּׁמַע הָאָרֶץ אֲמָרִי פִי. הרי ה' בתחילת עמוד וה' בסוף עמוד, ו' בתחילת עמוד י' בסוף עמוד. או תאמר כך, י' של פי וה' האָזינו, ו' שבסוף השירה עמו ה' של הָרְנִינוּ, הרי חתם שם ה' בשירה. (הרוקח)
שמו של משה רבינו רמזו בגימטריא של כל אחת מהאות הראשונה בעליית ראשון – האָזינו, יַעֲרֹף, פִּי, הַצּוֹר, שְׁחַת, הָ לְהִנֶּה. בגימטריא **משה** (365). (פנענ רזא) ולמה חלק את שמו בחשבון מ' של משה בד' פסוקים, לפי שהיה ד' ימים לומד דיבור אחד, שהרי י' הדברות במ' יום. (הרוקח)

שאלה

יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי פשעירם עלי דשא וכרביבים עלי עשב. (לב ב) פרש"י - זו היא העדות שתעידו, שאני אומר בפניכם תורה שנתתי לישאל, שהיא חיים לעולם כמטר הזה, שהוא חיים לעולם כאשר יערפו השמים טל ומטר. מה הטעם שהתורה נמשלה לטל ומטר, הרי ידוע שהטל אינו פוסק לעולם מה שאין כן המטר, אם כן היה צריך להמשיל את התורה רק לטל ולא למטר.

תשובה

כאשר האדם הולך לבית עולמו הוא נעשה חופשי מן התורה והמצוות, כדכתיב (תהלים פח ו) **בַּמַּיִם חָפְשִׁי**, לכך הומשלה התורה למטר, שיש זמן שהוא פוסק ואינו יורד, כך התורה כאשר האדם חי הוא חייב בה, ובמותו נעשה חופשי ממנה, ואם טרח בערב שבת יאכל בשבת. אילו נמשלה התורה לטל שאינו פוסק לעולם היה האדם אומר אף אם לא אקיימנה כאן אקיימנה לעתיד לבוא. (מנחת אליהו) **א"נ** כמו שהמטר יצטער ממנו אנשים לשעתו, ועם כל זה לבם שמח, כי הוא חיהם, כך הוא לקח התורה, לפי שהוא מר בתחילתו ומתוק בסופו. ואמרינן (אבות ד ט) **כָּל הַמְקַזֵּם אֶת הַתּוֹרָה מַעֲנִי, סוּפוּ לְקַיְמָה מַעֲשֶׂה**. (ושלל לא יחסר בשם היעב"ץ) **א"נ** אמרו חז"ל (יומא עב ב) **זָכָה - נַעֲשִׂיתָ לוֹ סֵם חַיִּים, לֹא זָכָה - נַעֲשִׂיתָ לוֹ סֵם מִיתָה**. ענין התורה לנפש הוא כמו ענין המטר על הארץ. כשם שהמטר יורד על עשבים טובים וגם על עשבים רעילים ומגדל את כולם כך התורה נותנת חכמה לאדם ומגדלת אותו. מעתה אם הוא לומד ע"מ לקיים אזי התורה מחכימה ומחזקת אותו גם ביראת שמים, אולם אם לומד שלא ע"מ לקיים נעשה חכם להרע וזהו שאמרו לא זָכָה - נַעֲשִׂיתָ לוֹ סֵם מִיתָה. וזהו שאמרו חז"ל (ילקוט רמז תתקמ"ב) אם ת"ח הגון הוא **תזל כטל** ואם לאו **יערפהו כמטר**. (פניני הגר"א)

שאלה

הצור תמים פעלו פי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין ענל צדיק וינשר הוא. (לב ד) פרש"י - הפל מצדיקים עליהם את דינו, וכן ראוי וינשר להם; **צדיק מפי הבריות, וינשר הוא** נראוי להצדיקו. (ע"כ) וכן הוא אומר (תהלים נא ו) **לִמְעַן תִּצְדַּק בְּדִבְרֶךָ תִּנְזָה בְּשִׁפְטֶךָ**. (ספר"י)
לכאורה אנהו רואים כשהקב"ה מעניש את האדם, לא כולם מצדיקים דין שמים עליהם?

תשובה

אמרו חז"ל (תענית יא א) 'צדיק וינשר הוא' - בשעת פטירתו של אדם לבית עולמו כל מעשיו נפרטין לפניו, ואומרים לו: **כָּךְ נָכַד עֲשִׂיתָ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּיוֹם פְּלוֹנִי**, והוא אומר: הן, ואומרים לו: **חַתּוּם! חַתּוּם!** שָׁנָאמֶר: **בְּיַד כָּל אֶדָם חַתּוּם**. וְאָלָא שְׁמַצְדִּיק עָלָיו אֶת הַדִּין, ואומר להם: קָה דַּנְתּוֹנִי, לְקַיִים מִה שְׁנָאמֶר 'לִמְעַן תִּצְדַּק בְּדִבְרֶךָ'. הכוונה שבשעת פטירתו של האדם אזי מצדיק עליו את הדין. (פרדס שמאי) שהרי שני מלאכים שנבראו לו על עבירות הלאוין שעושה במעשה הוא מודה בדבר. (חידושי אגדות שם) הם המקטרגים שנבראו ע"י העבירות שעשה ובעת פטירתו גם הם מתים ומענישין לאדם עליהם לעוה"ב. (פתח עינים שם בשם המהר"ח)

כָּךְ נָכַד עֲשִׂיתָ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּיוֹם פְּלוֹנִי - **הטעם דמפרשים לו על המקום ועל היום** מפני כי איכות העבירה תגדל מחמת המקום ומחמת היום כי ודאי פוגם בה אם תהיה במקום מקודש וביום מקודש בשבת וכיוצא יותר ממקום חול ויום חול וכן הענין בתורה ומצוות יגדל וירבה איכותן מצד המקום ומצד היום דאינו דומה לומד תורה בבית הכנסת ובית המדרש ללומד תורה בביתו וכן אינו דומה לומד תורה ביום שבת קודש ללומד בחול. (בניהו שם)

שאלה

מִזֵּי רָעַב וּלְחָמִי רִשָּׁף וְקָטַב מִרִירִי וְשָׁן בְּהֵמוֹת אֲשֶׁלָּה בָם עַם חֲמַת זָחָלִי עֶפֶר. (לב כד)
היכן רמזוים בפסוק ארבע מיתות בית דין. דאמרו חז"ל שמיים שקרב בית המקדש, אף על פי ששפלה סנהדרין, דין ארבע מיתות לא בטלו.

תשובה

מִזֵּי רָעַב כגד מיתת חנק שהיא אסכרה הבאה מחמת רעבון, וזהו שתירגם אונקלוס 'נפית' כפן'. **לְחָמִי רִשָּׁף** הוא הריגה כמו שאמרו מי שנתחייב סייף לסטים באים עליו, מי שנתחייב סקילה סיה דורסתו. וזהו **וְשָׁן בְּהֵמוֹת אֲשֶׁלָּה בָם**. מי שנתחייב שריפה נחש מפישו, וזהו שנאמר **עַם חֲמַת זָחָלִי עֶפֶר**. שאע"פ שמיים שקרב בית המקדש, אף על פי ששפלה סנהדרין, דין ארבע מיתות לא בטלו. (סנהדרין לו ב) (פנים יפות)
דִּין אֲרָבַע מִיתוֹת לֹא בָטְלוּ - אבל קשה דחזינן כמה עבריינים ועובדי עבודת כוכבים שמתים על מותם? ויש לומר דע"י תשובה הקב"ה מיקל ולפעמים מוחל לגמרי או זכות תולה לו ואינו נפרע ממנו בחייו. (תוס' כתובות לו ב)

שאלה

ראו עתה פי **אני אני** הוא ואין אלהים עמדי **אני** אמות ואֶתֶּה מַסְחָתִי וְאֵנִי אֶרְפָּא ואין מְדִי מְצִיל. (לב טז)
מה הטעם דנזכרו בפסוק **אני אני אני ואני**.

תשובה

כנגד ד' הגלויות: גלות בבל, גלות פרס, גלות יון, וגלות אדום. כלומר אני אהיה עמכם בכל גלות וגלות. ואני כנגד גלות רביעית דכתיב (יחזקאל א א) **וְאֵנִי** בתוך הגולה. (בעה"ט) **א"נ** כנגד ד' כתות המכחישים, כנגד הכופרים בעיקר ואומרים לא הוא, אמר פי **אני אני הוא**. כנגד כת המכחישים ביחודו של מקום ומשתפים אחרים עמו אומר **ואין אלהים עמדי**. וכנגד הכת השלישית המכזבים בזמן הגאולה ותחיית המתים אומר **אני אמות ואֶתֶּה**. וכנגד הכת הרביעית המכחישים בשכר ועונש נאמר **ואין מְדִי מְצִיל**. (מעם לועז)

שאלה

ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע בן נון. (לב מד)
מה הטעם דכל **הושע** שבמקרא חסר ו' חוץ מפסוק זאת **הושע** צייתי בַּעַתְּ הָהוּא לְאֹמֶר עֲנִיךָ הָרֹאֵת וְגו' (דברים לב מד). ומה הטעם שכאן קורא לו **הושע**.

תשובה

מפני שזה נעטר ו' עטרות: נוי, כח, עושר, חכמה, נביאות, נשיאות לכך הוסיף לו ו' לשמו. מה שכתב כאן **הושע** משום שכבר הוחלט (דברים לב ז) **אֵתָה תְּבֹאֵת אֵת הָעָם הַזֶּה וְאֵתָה תִּנְחַלְלֶנָּה אוֹתָם**, אין עוד מיחוש שימאס בארץ חמדה כמרגלים, מה שקרא משה אז שמו **הושע** לפי שהתפלל עליו לִי-וְיִשְׁעֶךָ מַעֲצָת מַרְגְּלִים. כדי שיוכל לעמוד נגד העשר מרגלים. וכן נכתב **וְאֵת הָהוֹשֵׁעַ צִיִּיתִי** בכתבי מלא להורות שמסר לו משה רבינו כל הקבלה בשלימות ובמילואה כל מה שקיבל מסיני ועד סמוך למיתתו ואין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה לפיכך בכל המקרא חסר ושם הוא מלא. (פנענ רזא) הזכירו הכתוב עתה בשם שהיה לו מתחלה שנאמר (במדבר יג טז) **וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן נֹון הָהוֹשֵׁעַ** ללמדך שאעפ"כ שנתמנה במקום משה לא הגיס דעתו כלל אבל היה משפיל עצמו כבתחלה, ולכן יקראנו הכתוב עתה באותו שם עצמו שהיה נקרא בו בתחלה כדי להורות על מעלתו. (רבינו בחי"א"נ כל זמן שאחד מן אותו דור היה קיים היה נקרא בשם **הושע**, וכאשר תם כל הדור ההוא לא היה מקום לתפלה זו וחזר וקראו **הושע**. (כלי יקר) **א"נ** עפ"י דאיתא ברש"י (דברי הימים ב לו ד) כך דרך המלכים והשרים שמכנים למשרתיהם שם שהם רוצים, כגון (בראשית מא מה) **וַיִּקְרָא פָּרְעֹה שֵׁם יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנֹת**. (דניאל א י) **וַיִּשֶׂם לְדָנִיֵּאל בִּלְטַשְׁאֲצַר וְלִחְנַנְיָה שְׁדָרְךָ וּלְמִישָׁאֵל מִישָׁךְ**. וכן (מ"ב כז יז) **וַיִּסַּב אֶת שְׁמוֹ צִדְקִיָּהוּ**. כאן מסר ההנהגה ליהושע כתיב שמו הקודם **הושע** להראות כי אין משה רבינו כבר מושל בו דיהושע יהיה המנהיג, ומ"מ מאחר ונתוסף לו שם י-ה נשאר השם ית' בשמו. (פרדס שמאי)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת

התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה

לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com